

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сьогодні інформація є виключно важливим поняттям як на макрорівні – для суспільства в цілому та національної економіки, так і на мікрорівні – для окремого підприємства. Все більше дослідників незалежно один від одного дійшли висновку, що саме інформація є основою для створення якісно нового результату діяльності будь-якої економічної системи – підприємства, регіону або держави в цілому. Але роль інформації є вирішальною і у створенні безпечних умов функціонування економічної системи будь-якого рівня – держави, регіону або підприємства, тобто у забезпеченні їхньої економічної безпеки. Інформація є важливим чинником забезпечення економічної безпеки.

У прийнятті рішень щодо забезпечення економічної безпеки, зокрема її важливих видів - фінансової та податкової безпеки, обов'язковим етапом є формування інформаційної підтримки прийняття рішення. В умовах повної відсутності інформації аргументоване прийняття рішення неможливе й залишається сподіватися або на вдалу ймовірність вибору альтернативи, або на інтуїцію особи, яка приймає рішення. Водночас, парадоксально відомою є залежність між повнотою інформації та якістю рішення, яке приймається. Така залежність є не лінійною, а маржинальною із досягненням точки насичення та від'ємною маржинальністю після досягнення такої точки. Тобто у разі повної відсутності інформації прийняття рішення може базуватися виключно на інтуїції та вдалій ймовірності, але після певного етапу у накопиченні інформації для прийняття рішення якість такого рішення також зменшується, оскільки кожна нова інформація стає все менш корисною, а іноді й підвищує невизначеність у прийнятті управлінського рішення. Це зумовлює необхідність достатності інформації за кількістю (у разі дотримання інших характеристик інформації у складі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень), але не надмірною для прийняття своєчасного та якісного рішення щодо забезпечення фінансової та податкової безпеки.

Сьогодні інформація перетворилася на найважливіший ресурс у забезпеченні економічної безпеки як на макрорівні, так і на рівні окремого підприємства, вона безпосередньо використовується при прийнятті відповідних рішень разом з ресурсами інших видів у вигляді технологій та відомостей. Таке "змістове" розуміння інформації як важливого ресурсу повністю корелює із сучасними підходами до забезпечення економічної безпеки не лише за рахунок захисту об'єкта безпеки або гармонізації його інтересів з інтересами інших економічних агентів, а й за рахунок пошуку відмінностей між підприємством та конкурентами та унікальної ринкової ніші.

Важливість інформації як ключового ресурсу у забезпеченні економічної безпеки привела до виникнення спеціалізації щодо оброблення інформації з виділенням різних підходів до цього. Тобто дедалі більше у забезпеченні економічної безпеки немає "інформації взагалі" й відповідних універсальних інструментів та алгоритмів її опрацювання, а у забезпеченні безпеки кожного виду виникає "інформаційна спеціалізація", й, попри єдність інформаційних продуктів та використовуваних технологій виникають специфічні риси використання інформації у забезпеченні безпеки окремих видів. А створення таких компетенцій можливе у тому числі за умов цільового спрямування знань на забезпечення економічної безпеки.

В аналізі місця інформації у забезпеченні економічної безпеки економічної системи будь-якого рівня не можна обійти увагою класифікацію інформації як загальнонаукового феномена. Сукупність критеріїв класифікації інформації принципово характеризує можливі

види інформації. Окремо виділено загальні критерії, тобто ті, що можуть бути використані для характеристики інформації незалежно від сфери її використання, і окремо розглянуто спеціальні критерії, які характеризують саме інформацію для забезпечення економічної безпеки. Але інформація, яка необхідна для забезпечення економічної безпеки, має обмежений критеріальний опис.

За способом сприйняття інформація, що використовується у забезпеченні економічної безпеки економічної системи будь-якого рівня, є переважно візуальною. Принципово можна використовувати й інші типи інформації, але історично домінує саме візуальна за способом сприйняття та надання інформація. За формою надання варіативність такої інформації значно вища – використовується і текстова, і числова, і графічна інформація.

За призначенням інформація, що може бути використана у забезпеченні економічної безпеки економічної системи будь-якого рівня, враховуючи її важливість та соціальну спрямованість (вона стосується груп людей), є, частіше за все, секретною або спеціальною. Використання інших за цим критерієм видів інформації принципово можливе, але суттєво менш ймовірне. Зрозуміло, що інформація має бути вірною, оскільки невірна інформація псує можливості забезпечення економічної безпеки або суттєво зменшує ймовірність вдалих рішень. За змістом використовувана інформація значно варіює й може бути комерційною, статистичною, екологічною, правовою тощо. Точно вказати за цим критерієм вид інформації, використовуваний у забезпеченні економічної безпеки, неможливо.

Використовувана у забезпеченні економічної безпеки управлінні інформація може відповідати як одній, так і декільком цілям, тобто може бути одноцільовою або багатоцільовою. Але при цьому вона має залишатися зрозумілою й зафіксованою для неодноразового використання.

Важливість інформації перетворює її на виключно важливу передумову прийняття адекватних рішень, у тому числі стратегічних щодо забезпечення економічної безпеки. Наслідки прийняття таких рішень будуть відчуватися протягом значного періоду часу. Саме тому дуже важливе значення для забезпечення економічної безпеки має інформаційна підтримка прийняття рішень, у тому числі і стратегічного характеру.

Поняття "інформаційна підтримка прийняття рішень" визначається як сукупність різних повідомлень, даних щодо предметів, явищ, процесів та відносин в економічній системі [1]. Сутність її створення полягає у підтримці балансу між важливими об'єктами захисту, забезпеченні правильних процесів та передбаченні майбутніх подій [2]. Інформаційна підтримка прийняття рішень щодо забезпечення економічної безпеки забезпечує формування первинної інформації, яка використовується при прийнятті рішення у зручній для користувачів формі. Її принципова відмінність від іншої інформації полягає в тому, що вона "прив'язана" до конкретного рішення, його альтернатив, надає опис майбутніх наслідків рішення.

Змістово інформаційна підтримка прийняття рішень щодо забезпечення економічної безпеки представлена структурованою інформацією, яка описує кожне конкретне рішення, його переваги й недоліки, кількісні оцінки альтернатив, критерії прийняття рішення, можливі обмеження тощо. При цьому така інформаційна підтримка має бути змістово адекватною – вона має бути достатньою (недостатність інформації ускладнює прийняття рішення, рішення стає ймовірно некоректним), проте має бути ненадмірною (за таких умов вибір стає складнішим, потребує більшого періоду часу).

Література

1. Дибнис Г. И. Учет ценности информации в организации информационного обеспечения принятия решений / Г. И. Дибнис, М. А. Айкашева // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. — 2006. — № 12(106). — С. 77–81.
2. Dieckmann H. Smithkline Beecham / H. Dieckmann // *Managing Information*. — 1998. — № 5–7. — Р. 20–22.